

Graudkopības nozares apskats par 2024. gadu

Vērtējot 2024. gadu graudkopības nozarē kopumā, jāatzīst, ka arī šis lauksaimniekiem bija ģeopolitiskās nestabilitātes, neziņas un agroklimatiskajiem izaicinājumiem piepildīts gads. Arvien biežāk lauksaimniekiem jāērēķinās ar mainīgajiem klimatiskajiem apstākļiem. Arī šis gads bija ar saviem izaicinājumiem: kailsalu ziemājiem Vidzemē un Latgalē, stiprām lietusgāzēm un vēju Zemgalē, vietām sausumu Kurzemē un Latgalē.

Lai gan Latvijā kopumā aizvadītā ziema bija siltāka un nokrišņiem bagātāka nekā citus gadus, tomēr pārmitrā augsne rudenī, stiprais kailsals janvāra sākumā, kas vietām sasniedza mīnuss 26 grādus un Daugavpilī pat mīnuss 29,5 grādus, pēc tam biezās sniega segas izveidošanās janvāra vidū un atkusnis janvāra beigās, applūdinot zemākās lauku vietas, būtiski ietekmēja ziemāju pārziemošanu. Stiprā kailsala ietekmē daudzviet Vidzemes un Latgales reģionos rapsis pilnībā izsala. Labāka situācija bija Zemgalē un Kurzemē, kur kailsals nebija tik ilgstošs un spēcīgs, jo bija izveidojusies neliela sniega sega, tomēr kailsala ietekmē rapša lapas apsala, kas ietekmēja tā attīstību. Savukārt, strauji kūstot sniegam janvāra beigās, uz sasalušas augsnes applūda lauki un rapsis izslīka.

Graudaugu sējumi kopumā pārziemoja labi. Sliktāk pārziemoja graudaugi Vidzemes un Latgales reģionos, kuri bija vairāk pārauguši, būtiska ietekme uz graudaugu pārziemošanu bija šķirnei, ko lauksaimnieki atkal pēc šīs smagās ziemas varēja novērtēt.

Lielākā daļa rapša sējumu Latgalē un Vidzemē tika pārsēti, bet nepārsētie bija izretojušies. Maija sākumā Latgalē, Vidzemē un Kurzemē bija salnas, kas vietām apsaldēja rapsi, it īpaši centrālā dzinuma ziedpumpurus un lapas, kā arī graudaugiem radīja stresu, lapas sāka dzeltēt. Turpmākā augu attīstībā mitrums un vēsais laiks veicināja rapša zarošanos un jaunu ziedpumpuru veidošanos. Rapša sējumos savairojās kaitēkļi, it īpaši stublāju smecernieks un spīdulis, kuru ierobežošanai bija jāveic to ierobežošanas pasākumi.

Daļa nepārziemojušo platību tika pārsētas ar vasaras rapsi, līdz ar to šajā gadā dubultojušās vasaras rapša sējplatības (22,3 tūkst. ha), salīdzinot ar pagājušo gadu, kad tika apsēti 10,1 tūkst. ha, arī ražas līmenis šogad bija augstāks – 1,63 t/ha nekā 2023. gadā, kad tika iegūtas 1,48 t/ha. Vasaras

graudaugu ražas līmeni daudzviet ietekmēja sausums, lai gan graudaugi pavasarī saceroja labi, tomēr iestājoties sausam un karstam laikam, augi neattīstīja visus sacerojušies stiebrus, rezultātā samazinot potenciālo ražas līmeni vasarājiem. Vidzemē un Latgalē auzām skarās bija mazāk graudu. Kurzemē un Latgalē vasaras kviešiem sausuma ietekmē veidojās sīkāki graudi ar zemāku kvalitāti.

Lai gan ražas novākšanu lauksaimnieki šogad varēja uzsākt 10 dienas agrāk, kā ierasts, tomēr jūlijs atnāca ar izaicinājumiem, karstās dienas mijās ar lietusgāzēm un vētru. Bauskas novadā jau 11. jūlijā plosījās postošs pērkona negaiss, sasniedzot vēja ātrumu 29 m/s un radot plašus postījumus laukos, sasirot labību veldrē un izsītot rapsi. Savukārt 28. un 29. jūlija ekstremālie laika apstākļi un meteoroloģiskā situācija lauksaimniekiem bija kaut kas nepieredzēts. Nokrišņu daudzums, kas nolija 12 stundu laikā bija: Zemgalē – Jelgavā, Olainē vairāk kā 200 mm, Vircavā 170 mm, Elejā, Vilcē un Bauskā 150 mm, Rīgā, Ogrē 120 mm, Siguldā 100 mm, Gulbenes un Balvu novadā 60 mm. Stiprā vēja brāzmas, kas Rīgas līča piekrastē un Rīgā sasniedza 30–32 un Zemgalē 26–28 m/s, radīja plašus laukaugu postījumus.

Zemgalē jūlija lietusgāzes un vētra izsīta nenokulto rapsi, saveldrēja nenokultos zirņu, ziemāju un vasarāju graudaugu sējumus, kā rezultātā bija apgrūtināta novākšana, bet sausais un siltais laiks ļāva sējumus novākt – graudaugu ražas bija labas, bet graudu kvalitāte samazinājās.

Pākšaugi – lauka pupas un zirņi – pārmitrās augsnes dēļ tika iesēti vēlāk, pavasarī izveidoja spēcīgu sakņu sistēmu, kas mazāk cieta no sausuma apstākļiem atsevišķos Latvijas reģionos. Siltā un saulainā laika dēļ ražas novākšanu varēja uzsākt ātrāk un iegūt labas sēklu ražas, bet daudzviet, kur pupu sēklgrauzis bija vairāk izplatījies un netika laikus ierobežots, lauka pupu sēklas bija bojātas, kas neļāva iegūt pārtikas kvalitātes ražu.

Šis gads griķiem bija ļoti labvēlīgs. Pietiekams mitrums un siltums deva augstas ražas. Griķu kulšanai bija ļoti labvēlīgi laika apstākļi, jo pēc rudens salnām laiks bija sauss un saulains, kas ļāva griķiem sasniegt optimālo mitrumu kulšanai.

Lauksaimniekiem nepieciešams izvēlēties ziemcietīgas ziemāju šķirnes, ieviest saimniecības specializācijai atbilstošu augu maiņu, nodrošināt augsnes auglības paaugstināšanu un bioloģisko aktivitāti, kas stabilizētu

kultūraugu ražas līmeni un paaugstinātu ekonomisko efektivitāti
saimniecībā.

Andris SKUDRA,
LLKC Augkopības nodaļas
experts